

Novi Matijur

Leto IV - Štev. 16 (89)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubeis 20
Tel. (0432) 71190
Poštni predel Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD. 15-31. avgusta 1977
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 150 lir
NAROČNINA: Letna 3000 lir
Za inozemstvo: 3500 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Čaložništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Oulindicinal
Za SFRJ 40 ND - Žiro račun
50101-603-45361
» ADIT » DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 12%
trgovski 100, legalni 200
finančno-upravljeni 150,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 50 beseda

Predsednik vlade Andreotti sprejel delegacijo Slovencev v Italiji

RIM — Stvarnost in konkretnost: to sta nedvomno glavni in pozitivni značilnosti srečanja v palači Chigi med predsednikom vlade Andreottijem in delegacijo slovenske narodnosten skupnosti v Italiji. To sta značilnosti, ki sta označevali ne samo potek pogovora, ampak tudi njegove zaključke. Od teh je najbolj vidna obveza - ki jo izrecno omenja tudi tiskovno poročilo predsedstva vlade - o sestavi komisije, ki naj bi od sodelovanju predstavnikov slovenske narodnosten skupnosti v točno določenih rokih izdelala osnutek zakonskega predloga o globalni zaščiti. Komisija, ki naj bi jo po besedah ministrskega predsednika sestavili že takoj ob obnovitvi parlamentarnega delovanja po počitnicah, naj bi svoje delo zaključila v najkrajšem času s pripravo osnutka, ki bo upošteval vse dosedanje zakonske predloge o globalni zaščiti slovenske narodnosten skupnosti v Italiji, in ki naj bi bil potem dokončno odobren v roku, ki ga izrecno predvidevajo osimski sporazumi, se pravi do jeseni prihodnjega leta.

Pogovor s predsednikom vlade v palači Chigi je trajal točno eno uro. Slovensko delegacijo so sestavljali senatorka Jelka Gerbec za KPI, deželnji svetovalec Slovenske skupnosti Drago Štoka, predstavnik PSI Marko Waltritsch, predsednik SKGZ Boris Race, predsednik Sveta slovenskih organizacij Damjan Pavlin in predstavnik kulturnih krožkov Beneške Slovenije Viljem Černo, Andreotti pa je prišel na razgovor sam.

V začetku srečanja je senatorka Gerbec obrazložila ministru predsedniku glavne točke pisma, ki ga v celoti objavljamo na drugem mestu, še posebno pa se je ustavila ob treh glavnih zahtevah, s katerimi se zaključuje dokument slovenskih predstavnikov. Besedilo so nato prevzeli še ostali člani delegacije, ki so predvsem iz različnih zornih kotov utemeljevali nujno potrebo po vsedržavnem zakonu o globalni zaščiti slovenske narodnosten skupnosti. Poudarjeno je bilo med drugim, da ta nujnost izhaja ne samo iz določil republike ustave in iz črke in duha osmiskih sporazumov, ampak tudi iz novega položaja v Italiji, ko beležimo čedalje večjo pozornost za vprašanje človečanskih pravic in ko se rešujejo s čedalje večjo učinkovitostjo tudi socialni problemi.

V takem položaju — so poudarili slovenski predstavniki — je povsem nepojmljivo, da se na primer slovenski otrok iz Beneške Slovenije ne sme vzgajiti v materinem jeziku, da raba slovenščine ni povsod dovoljena, skratka, da prihaja do diskriminacij, zaradi katerih, se predstavniki slovenske narodnosten skupnosti čutijo drugorazredne državljanje. Nujno je, da je tu prvič še posebno do izraza težaven položaj beneških Slovenc

(Nadaljevanje na 2. strani)

Slovenska delegacija v Rimu na dvorišču palače Chigi

DELEGAZIONE UNITARIA SLOVENA RICEVUTA DAL PRESIDENTE DEL CONSIGLIO

All'On. Andreotti è stato consegnato un promemoria con precise richieste per la minoranza slovena in Italia

Il presidente del Consiglio dei ministri, On. Giulio Andreotti ha ricevuto a Roma martedì 9 agosto una delegazione unitaria degli sloveni della regione Friuli-Venezia Giulia. La delegazione era composta dalla senatrice Gabriella Gerbec del PCI, dal consigliere regionale Drago Štoka dell'Unione slovena, Marko Waltritsch del PSI, Boris Race dell'Unione economico-culturale slovena, Damjan Paulin del Consiglio delle organizzazioni slovene e Viljem Černo, rappresentante dei Circoli culturali sloveni della Provincia di Udine.

Un comunicato di Palazzo Chigi informa che sono stati discussi i problemi di interesse della minoranza slovena nel quadro della Costituzione della Repubblica e che il presidente ha preannunciato la formazione di una commissione speciale per preparare le opportune normative da sottoporre al Parlamento.

I rappresentanti della Comunità slovena in Italia che si sono incontrati con il presidente del Consiglio gli hanno consegnato la seguente lettera-promemoria.

EGREGIO SIGNOR
PRESIDENTE DEL CONSIGLIO
DEI MINISTRI
ON. GIULIO ANDREOTTI
PALAZZO CHIGI
ROMA

Signor Presidente,

In riferimento al Suo incontro con i rappresentanti della minoranza slovena in Italia il 3 settembre 1976 a Udine, ed alla tematica che in quell'occasione Le è stata esposta, ci permettiamo di illustrare le richieste della comunità slovena nella Regione Friuli-Venezia Giulia.

Faccendo seguito a quanto già succintamente esposto nella lettera che abbiamo avuto l'onore di inviarLe il 27 giugno 1977 ed a quanto già illustrato il 2 dicembre 1977 all'allora Presidente del Consiglio Colombo che ha ricevuto in questa sede una rappresentanza della comunità slovena, desideriamo rilevare ora soltanto alcuni degli aspetti che sono per noi di fondamentale importanza.

Dall'incontro con l'on. Colombo sono passati quasi sei anni, e mentre nel Paese si è venuto sviluppando un clima nuovo, si è creata una

diversa situazione politico-amministrativa anche nella Regione Friuli-Venezia Giulia.

Si è pervenuti nel contempo alla stipulazione ed alla ratifica del Trattato di Osimo. Tale Trattato è stato accolto dagli sloveni favorevolmente, in particolare perché con esso è stata definitivamente risolta la questione confinaria tra l'Italia e la Jugoslavia.

Il suddetto Trattato crea indubbiamente le condizioni per forme nuove e durature di collaborazione a vari livelli ed in vari settori, in particolare in quello economico, che aprono nuove prospettive nello sviluppo dei rapporti tra i due Paesi.

L'attuazione degli accordi di carattere economico dovrà avvenire salvaguardando al massimo l'esistenza ed il patrimonio della minoranza slovena.

Va rilevata in particolare importanza che il preambolo e l'articolo 8 di questo Trattato assumono per la minoranza nazionale slovena, in quanto assicurano la tutela dei gruppi etnici interessati.

Da parte nostra si è ovunque sottolineato che i contenuti, sia del preambolo che dell'articolo 8, sono positivi anche in quanto parlano del «diritto interno», valido per tutta la Regione, e quindi in particolare anche per gli sloveni residenti nella provincia di Udine, ancor oggi dei gruppi etnici interessati.

Assieme alla necessità di attuare con estrema urgenza quanto previ-

sto dall'Accordo di Osimo, si pone oggi il problema della tutela globale dei diritti della minoranza slovena in Italia e della piena garanzia per un suo molteplice sviluppo attraverso una legge statale.

Una soluzione globale non solo corrisponderebbe allo spirito degli Accordi di Osimo e delle Convenzioni internazionali per la difesa dei diritti delle minoranze, ma segnerebbe un ulteriore passo in avanti nell'applicazione della Costituzione Repubblicana.

Nel contempo, rappresenterebbe una dimostrazione inequivocabile di un ulteriore avanzamento sulla strada dello sviluppo democratico e del

Nova pomoč iz Jugoslavije

Za potreseno Benečijo bo dala Jugoslavija novo pomoč v znesku šest milijard dinarjev (3 milijarde lir)

O tem bomo pisali v prihodnji številki

progresso sociale, obiettivi, su cui le forze costituzionali nel paese sono oggi chiamate al massimo impegno.

Riteniamo che i tempi per assicurare una soluzione globale dei problemi della minoranza slovena, ma anche da tante altre istanze democratiche, che siano giunti a maturazione.

A sostegno di questa affermazione va menzionato che in molte autorevoli sedi è stata affermata la disponibilità politica di giungere a tale soluzione.

Continuazione a pag. 4

Pismo Andreottiju

Predstavniki slovenske narodnosten skupnosti v Italiji, ki so se v torek 9. avgusta sestali z ministrskim predsednikom Giuliom Andreottijem, so izročili predsedniku vlade pismo, v katerem so v skopih obrisih orisali položaj Slovencev v Italiji in mu predložili nujnost globalne zakonske zaščite. Pismo so podpisali senatorka Jelka Gerbec za Komunistično partijo Italije, Drago Štoka, deželnji svetovalec za Slovensko skupnost, Marko Waltritsch za Socialistično stranko Italije, Boris Race za Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo, Damjan Paulin za Svet slovenskih organizacij in Viljem Černo za Svet slovenske kulturne krožke v videmski pokrajini.

Spoštovani gospod

GIULIO ANDREOTTI
Predsednik
ministrskega sveta
Palača Chigi
R I M

Gospod predsednik,
sklicujoč se na Vaše srečanje s predstavniki slovenske manjšine v Italiji 3. septembra 1976 v Vidmu in na tematiko, ki Vam je bila takrat

prikazana, si dovoljujemo obrazložiti Vam zahteve slovenske skupnosti v deželi Furlaniji-Julijski krajini.

Po vsem, kar Vam je bilo v zgoščeni obliki prikazano v pismu, ki smo Vam ga poslali 27. junija 1977, in po tem, kar je bilo 2. decembra 1971 obrazloženo takratnemu predsedniku vlade polancu Colombu, ki je v teh

(Nadaljevanje na 2. strani)

PISMO ANDREOTTIU . . .

Nadaljevanje s 1. strani

prostorih sprejel zastopstvo slovenske narodne skupnosti, želimo danes poudariti samo nekatere aspekte, ki so za nas temeljne važnosti.

V obdobju šestih let, ki so od tedaj potekla, se je v državi ustvarilo novo ozračje. Prav tako se je spremnil politično upravni položaj v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

V tem času je prišlo do sklenitve in ratifikacije osimskoga sporazuma, ki smo ga Slovenci ugodno sprejeli, zlasti zato, ker je bilo z njim dokončno rešeno mejno vprašanje med Italijo in Jugoslavijo.

Ta sporazum nedvomno ustvarja pogoje za nove trajne oblike sodelovanja na raznih ravneh in na raznih področjih, predvsem pa na gospodarskem, hkrati odpira nove perspektive v razvoju odnosov med obema državama, pri čemer bo morala uresničevanje sporazumov gospodarskega značaja v največji meri obvarovati obstoj in interese slovenske manjšine.

Podprtati je treba važnost uvedbe in 8. člena tega sporazuma za slovensko narodnostno skupnost, ker je v njiju zagotovljena zaščita prizadetih narodnostnih skupnosti.

Poudarjam, da je vsebina uvedbe in člena 8 pozitivna tudi zato, ker govorita o »notranjem pravu«, veljavnem za vso deželo, zlasti torej tudi za Slovence v videmski pokrajini, ki še danes ne uživajo narodnostnih pravic.

Obenem z nujnostjo čimprejšnje uresničitve obveznosti iz osimskoga sporazuma, je treba danes nujno rešiti vprašanje globalne zaščite slovenske manjšine v Italiji in zagotoviti njen vsestranski razvoj na osnovi državnega zakona.

Taka globalna rešitev bi ustrezala ne le duhu osimskih sporazumov, in mednarodnih konvencij za obrambo pravic manjšin, marveč bi pomenila tudi nadaljnji korak v izvajanjtu republiške ustanove.

Istočasno bi predstavljal nedvoumen dokaz nadaljnjih korakov na poti demokratičnega razvoja in družbenega napredka, za kar morajo ustavne sile v deželi vlagati največji napor.

Menimo, da so dozoreli časi za zagotovitev globalne rešitve vprašanj slovenske manjšine, kar slovensko prebivalstvo skupaj z demokratičnimi silami že desetletja enotno zahteva.

S tem v zvezi poudarjam, da je na mnogih vplivnih mestih bila potrjena politična pripravljenost za dosego rešitve.

Kot primer navajamo obrazo, ki jo je dal v imenu vlade zunanjji minister Forlani ob odobritvi zakona za ratifikacijo osimskoga sporazuma v parlamentu 17. decembra 1976, ko so vsi parlamentarci strank ustanove.

Predsedstvu vlade so godovali znana upravičena pričakanja Slovencev v Italiji, saj so bile predložene številne konkretnne zahteve za zaščito narodnostnih in družbeno-gospodarskih pravic in druge pismene obrazložitve.

Zakonske osnutke za globalno rešitev slovenske narodnosti sta predložili KPI in PSI. Na osnovi člena 50 ustawe je predložila svoj osnutek tudi Slovenska skupnost. Predlog v tem smislu je dala tudi Sloven-

nega loka, KD, KPI, PSI, PSDI, PRI, PLI in Slovenska skupnost ob podpisu sporazuma programskega značaja konec julija tega leta sprejete programsko resolucijo, v kateri se obvezujejo »pripraviti za rešitev odprtih vprašanj slovenske narodne manjšine, ki živi v deželi Furlaniji - Julijski krajini, s popolno uresničitvijo v duhu osimskih sporazumov, ki jih vsebuje člen 6 republiške ustawe in so potrjena s členom 3 posebnega statuta avtonome dežele. Za dosego teh ciljev bo dežela s stalno akcijo spodbujala vlado in parlament, da sprejmeta ustrezne ukrepe za globalno zaščito slovenske narodnosti manjšine. S posebnimi ukrepi bo v okviru pristojnosti dežela uresničila navedene pravice in načela«.

Resolucije enake vsebine so sprejeli tudi razni občinski in pokrajinski sveti v deželi. Vzdružje novega časa ima odsev tudi v slovenski narodnosti skupnosti v videmski pokrajini, ki preko kulturnih krožkov, ustanov in združenj emigrantov, vsakodnevno jasno in očitno izpoveduje svojo identiteto in daje pozitiven prispevek k človeškim in družbenim izkušnjam, ki ob premoščanju nasprotij preteklosti odražajo razpoložljivost in zavetost za uresničenje dejanske enakosti vseh Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

Tak razvoj je pospešil pozitivna stališča tako predsednika videmski pokrajine, ki je zadril, da je »interes pokrajine, da se ovrednoti slovenska etnična skupnost«, kakor tudi videmskoga nadškofa, ki je na Dnevu emigranta 9. januarja 1977 dejal, da mu je »drago srečanje tudi zato, da lahko poudari misel o varstvu in hranjevanju etične, kulturne in jezikovne identitete, ki je pri srcu duhovnikom in same slovenske skupnosti«. Videmski nadškof je tudi 25. marca 1976 izdal dekret, s katerim je dovoljena raba slovenskega jezika v liturgiji v njegovem nadškofiji.

V tej široki in skupni pripravnosti podpiranja skladnega razvoja slovenske skupnosti v videmski pokrajini poudarjajo razne krajevne uprave zahtevo po polnem priznanju narodnostnih pravic slovenske manjšine. Občinski svet v Grmeku se je 10. julija 1977 na primer soglasno izreklo »naj parlament in deželni svet Furlanije - Julijske krajine poskrbita tudi v okviru posebnega zakona za zaščito slovenske etnične skupnosti za uresničitev vseh ukrepov, ki jih predvideva osimski sporazum in ki naj omogočijo skladen socialni in gospodarski razvoj naše dežele in posebej naše občine. Gospod predsednik,

nismo Vam hoteli v podrobnosti prikazati vprašanja slovenske manjšine, tudi zato, ker vemo, da so Vam mnoga izmed teh poznana. Prepričani smo zato, da se boste s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci prispevali s svojo odločno protifaistično akcijo, ki je dosegla višek v boju za svobodo in v odporu, v katerem so se Slovenci do konca zaščitili s svojimi izkušnjami, sposobnostjo in občutljivostjo čimprej odločno lotili odprtih vprašanj slovenske narodnosti manjšine v Italiji, ki se več kot 30 let po koncu vojne čuti popolnoma upravičena, da končno doseže kar določa republiška ustanova, h kateri so Slovenci

GRMEK

V Topolovem ustanovili zadrugo-pašnik

Naš intervju s pobudniki

Nova občinska uprava v Grmeku ima v programu več pobud za izboljšanje socio-ekonomskega življenja naše skupnosti. Seveda, ne gre vse čisto in gladko. Za realizacijo vsake pobude so potrebna finančna sredstva in če teh ni, se vse zatakne.

Precej naporov je vložila občinska uprava za ustanovitev pašniške zadruge v Topolovem, saj je to prvi tovrstni poskus v naših dolinah in če se bo dobro obnesel, še bo rodil dobre sadove, se bo to razširilo tudi na druga področja v naših dolinah, to se pravi, da bo zadruga lahko stimulirala še druge ljudi, ki želijo razviti zadružno življenje po naših vaseh.

V torek, 26. julija je zadruga Sv. Mihaela v Topolovem pripeljala iz Jugoslavije nad 300 ovac, najboljše pa-sme.

Intervjuvali smo predsednika zadruge, geometra Renzo Ruclijem, župana grmiške občine, kamor spada Topolovo, inženirja Fabia Boninija ter župnika iz Les in Topolovega, gospoda Azeglia Romanina.

Vprašanje: gospod Rucli, končno so ovce prišle.

Odgovor: smo imeli neke težave, a pričakovanje je bilo poplačano z dejstvom, da smo dobili izvrstne živali.

V: Kako vam je uspelo ustanoviti to zadrugo?

O: Da bi izkoristili seno naših travnikov. To je edina možnost za izkorisčanje edinega bogastva, ki ga imamo in ob istem času rešimo naše travnike.

V: Ste imeli težave za združitev vseh družin v Topolovem v to kooperativo?

O: Ne, nasprotno. Naleteli smo na nepričakovano navdušenje, tako pri mladih kot pri starih.

V: Potem je šlo vse lahko in gladko?

O: Nasprotno. Razen po-moči, ki so nam jo mnogi nudili v raznih oblikah, naj o-menim tu samo deželnega svetovalca Specogno, dr. Pascolinija, prof. Restanija, s svojo skupino tehnikov iz Univerze v Boloniji, prof. Giorgio Krizetiča, inž. Kozloviča iz Trsta, pa tudi mnogi drugi, so bile kljub temu velike tehnične, organizacijske in ekonomiske težave.

V: Kakšen je predviden razvoj zadruge?

O: Za sedaj smo planirali, da bi dosegli v treh letih število 800 ovac. Potem bomo videli. Računamo, da bi morali doseči letno 30 milijonov lir proizvodnje v mesecu.

V: Smo slišali, da imate velike finančne probleme.

O: Na žalost. Z vsemi prispevki, ki so nam bili obljubljeni, bomo imeli na koncu leta nad 30 milijonov lir dolga. Zaprosili smo pomoč tudi Gorsko skupnost, da bi nam pomagala premostiti ta težki trenutek, to tudi zaradi velikega socialnega pomena naše pobude.

V: In kaj vam je odgovorila Gorska skupnost?

O: Do sedaj nič, vendar smo polni upanja.

Po razgovoru s predsednikom Ruclijem, smo se obrnili na župana.

V: Znano nam je, da vam stoji ta pobuda zelo pri srcu.

O: Ne samo meni, ampak vsem občinskim upraviteljem. To bi dejansko lahko bila prva etapa na dolgi poti, da bi poskusili rešiti ekonomski probleme naše dežele.

V: Mislite, da bodo lahko nastale še druge podobne pobude?

O: Upamo. Toda, kot vam je že povedal predsednik Rucli, je precej velikih težav. Če ne bo nekoga, ki ne bo dajal, poleg stimulacijske funkcije, tudi tehnične in finančne pomoči, bodo pobude res redke. Smatramo, da bi morala to funkcijo opravljati, z velikim čutom odgovornosti, Gorska skupnost.

V: Toda ta zadruga je vendarle tista, ki je napravila prve korake.

O: Točno, a večje težave se bodo šele pojavile.

Zupnika iz Les in Topolovega vprašamo:

V: Kako, da ste se tako zavzeli za to zadrugo?

O: Ze leta pridigam o potrebi, da bi se nasle rešitve za izboljšanje življenjskih pogojev tu pri nas. Zdi se mi, da hoče naša pobuda prav to dokazati.

V: Kako je odgovorila skupnost v Topolovem?

O: Sem ugotovil, da sta bila navdušenje in zadružni duh v Topolovem večja od vsakega pričakovanja. To je zelo važno. Je prav opomni-ti, da je to kooperativa in na osnovi kooperativ obstoja želja za stimulacijo zadružnega življenja, kakor nam pravi statut.

Kljub težavam, na katere so naleteli pobudniki topolovske kooperative, mislimo, da so na dobrati poti. Želimo jim, da bi kmalu premostili vse težave, saj je od njihovega uspeha odvisno, če se bo njihova iniciativa razširila tudi po drugih dolinah Beneške Slovenije.

Navdušenje je pri vsaki pobudi dober element, vendar ta kmalu usahne, če ne pride tudi do dobrih, otpljivih rezultatov. Te rezultate želimo topolovški zadrugi!

Na poходу (Marcialonga) v Klodiču sta se dobro odrezala tudi Roberto Scaunich iz Hrastovjega in Andreina Trusgnach iz Malega Grmeka

Rezijanska folklorna skupina (slika iz našega arhiva)

Realizzata la Cooperativa - pascolo a Topolò di Grimacco

Nostra intervista con i promotori

tecniche, organizzative ed economiche sono state enormi.

D: Quali sono gli sviluppi previsti dalla cooperativa?

R: Per ora abbiamo pianificato di arrivare in tre anni ad un gregge di circa 800 capi, poi si vedrà. A regime dovremmo produrre carne per circa 30 milioni all'anno.

D: Abbiamo sentito che avete dei grossi problemi finanziari?

R: Purtroppo. Con tutti i contributi promessi, alla fine di quest'anno avremo debiti per più di 30 milioni. Abbiamo chiesto un contributo anche alla Comunità montana perché contribuisca a farci superare questo difficile momento; questo anche per il notevole significato di impegno sociale della nostra iniziativa.

D: E la Comunità cosa ha risposto?

R: Per ora niente, siamo però fiduciosi.

Passiamo ora al sindaco.

D: Sappiamo che questa iniziativa le sta molto a cuore.

R: Non solo a me, ma a tutti gli amministratori del comune. Questa infatti potrebbe essere la prima tappa di una lunga strada per tentare di risolvere i problemi economici della nostra regione.

D: Pensa che possano sorgere altre iniziative del genere?

R: Lo speriamo. Come però ha già detto il presidente Rucli le difficoltà sono enormi. Se non ci sarà qualcuno, o qualcosa, che oltre ad una funzione di stimolo dia l'assistenza tecnica e finanziaria, le iniziative saranno ben poche. Riteniamo che questa funzione dovrebbe essere svolta, con grande senso di responsabilità dalla comunità montana.

D: Però almeno questa cooperativa ha mosso i primi passi.

R: Certo, ma le difficoltà maggiori devono ancora venire.

Al parroco di Liessa e Topolò chiediamo:

D: Come mai si è impegnato tanto per questa cooperativa?

R: Al contrario. A parte lo aiuto fornito in varie forme da moltissimi, ricordo qui solamente il consigliere regionale Specogna, il dott. Pascolini, il prof. Restani con la sua equipe di tecnici dell'Università di Bologna, il prof. Giorgio Crisetig, l'ing. Kozlovic di Trieste, ma anche tantissimi altri, le difficoltà

D: Come ha risposto la comunità di Topolò?

R: Ho trovato che l'entusiasmo, lo spirito comunitario a Topolò è stato superiore ad ogni aspettativa, questo

PONTEACCO

Festa dell'Unità e del "Delo,"

opere degli artisti locali.

Il saluto politico ha avuto luogo domenica sera: il cons. prov. Petrigg ha ringraziato tutti quanti che hanno contribuito alla riuscita della festa ed ha sottolineato che nella Slavia sta cadendo la pregiudiziale contro i comunisti, come dimostrano anche i sempre più frequenti incontri e confronti tra le forze locali. Ha ribadito poi l'impegno del PCI per conseguire una giusta risoluzione dei problemi degli sloveni della Provincia di Udine e la tutela globale di tutti gli sloveni della Regione, collegando queste tematiche con le potenzialità offerte dagli accordi di Osimo.

REZIJA

HOČE ŽIVETI

Tridnevno praznovanje z bogatim kulturnim programom

Rezija je bila od lanskega potresa hudo prizadeta. Po-sute so bile hiše in vasi.

Osojane, ena izmed najlepših vasi, je potres popolnoma uničil. Tam, kjer je stala lepa, ponosa vas, ni več niti razvalin. Tam stojijo samo barake, v katerih so ljudje dobili začasno zatočišče.

Ko smo lansko leto po potresu obiskali Rezijo, smo videli povsod opustošenje. Vsi tisti, ki ne poznajo Rezije, so bil rekel: *Zdaj pa je konec tisočletnega naroda, njega jezik in kultura. Konec je Rezije, ne bo več vstala.*

Mi pa, ki smo poznali živilost in značaj Rezijana, njegovo privrženost ter ljubezen do domače grude, do vsega tistega, kar mu pomeni Rezija, smo verovali v vstajenje te naše čudovite, zapadne slovenske deželice.

Rezijani niso odšli in druge kraje. Tiste, ki ni pregnala prejšnja emigracija, so ostali. Prijeli so za krampe in lopate ter začeli odstranjevati ruševine, postavljanje barake in obnavljati hiše, kjer se je le moglo.

Že lansko leto, pred hudim tretjim potresnim sunkom (15. septembra 1976), so se zbrali na svoji tradicionalni veselici, kakor da bi se hoteli pomeriti z nasprotno usodo, kakor bi jo hoteli izvati. Ko je zemlja še tresla, so zatočili sebi in svetu, da hočejo živeti, obnoviti svoje domove in razvijati svojo domačo kulturo. Letos so to še bolj potrdili, na tridnevnu praznovanje.

Povabili so skupine, pred-

stavnike društev, oblasti in posamezne ljudi, da bi se prepričali, o trdn volji Rezijanov, da hočejo živeti. Vabili so ljudi, oblasti in skupine, da bi spoznali njih današnji položaj, usodo, njih stvarnost.

V petek 5. soboto 6., in nedeljo 7. avgusta so organizirali IV. Festival rezijanske folklore, blizu mosta Rop, na kraju Prot, ob reki Beli, ki teče med Ravencem in Osojani.

Lepo vreme je pritegnilo na Festival precej turistov, ljubiteljev folklora in vsi so bili poplačani z bogatim kulturnim programom.

V petek zvečer sta nastopili domača folklorna skupina ter folklorna skupina «Valle dei Templi» iz Agrigenta. Lijo Juša iz Petjaga, iz Nadiške doline pa je zaigral nekaj beskih melodij.

V soboto zvečer je bilo tekmovanje violinistov na podlagi rezijanskih pesmi, nastopil je še kvartet iz Cordeons in folklorna skupina Santa Gorizia iz Goričke. V nedeljo pa so nastopili rezijanski pevski zbor «Kanin», zaključila pa je prireditev s priljubljenimi domačimi pleśni domača folklorna skupina.

Manifestacija je popolnoma uspela. Lahko rečemo, da so se udeležili vse tisti Rezijani, ki morejo z doma. Hoteli so pokazati, da so tu in da želijo ostati pod deželo Kanina.

Z zaupanjem gledajo v dolino, od koder bi morala priti pomoč. Vredni so, da jim pomagamo. Ne smemo razčarati njih pričakovanj.

I. P.

LETTERA AD ANDREOTTI.

Continuazione dalla 1^a pag.

Ciò è dimostrato, ad esempio, dal l'impegno, assunto a nome del Governo dal Ministro degli esteri On. Forlani in occasione della approvazione della Legge di retifica del Trattato di Osimo in Parlamento il 17 dicembre 1976, quando è stata accolta da parte di tutti i parlamenti dell'arco costituzionale una mozione in cui si «impegna il Governo ad approntare gli opportuni strumenti per garantire piena parità di diritti, libero sviluppo e tutela globale alla minoranza slovena; che vive nella Regione Friuli-Venezia Giulia».

Impegni in tale direzione sono stati assunti anche dalla Giunta regionale del Friuli-Venezia Giulia nelle dichiarazioni programmatiche del novembre 1974 e del dicembre 1975.

In questo senso è degno di rilevo il fatto che i partiti dell'arco costituzionale DC, PCI, PSI, PSDI, PRI, PLI, Slovenska skupnost-Unione slovena nel firmare un accordo di carattere programmatico alla fine del mese di luglio del corrente anno, abbiano colto una mozione in cui si impegnano a «contribuire alla soluzione dei problemi tuttora aperti della minoranza nazionale slovena che vive nella Regione Friuli Venezia Giulia, attraverso una piena attuazione, nello spirito degli Accordi di Osimo, dei principi sanciti dall'articolo 6 della Costituzione Repubblicana e ribaditi dall'articolo 3 dello Statuto speciale di autonomia della Regione, sia mediante una costante azione della Regione per sollecitare Governo e Parlamento ad attuare le adeguate misure per la tutela globale dei diritti della minoranza nazionale slovena, sia mediante provvedimenti specifici nell'ambito delle competenze regionali, per rendere concreti i diritti ed i principi richiamati».

Ordini del giorno dello stesso tempo sono stati votati anche da parte di vari Consigli comunali e provinciali della Regione.

Il segno dei tempi nuovi si ripercuote anche tra la comunità slovena della Provincia di Udine, che, attraverso circoli, enti culturali, nonché associazioni degli emigranti, esprime quotidianamente un'esplicità e palese autoidentificazione. Si offre in questo modo un positivo rapporto di esperienze umane e sociali, che superando le contraddizioni del passato, aprono un quadro di disponibilità e di impegni per realizzare una uguaglianza sostanziale di tutti gli sloveni della Regione Friuli-Venezia Giulia.

Tale processo ha favorito prese di posizioni positive sia da parte del Presidente della Provincia di Udine che ha affermato essere «interesse della Provincia la valorizzazione del gruppo etnico linguistico sloveno», sia da parte dell'Arcivescovo di Udine che nel corso della Giornata dell'emigrante il 9 gennaio 1977 ha affermato che gli è «caro l'incontro, anche perché può ribadire il pensiero circa la custodia e la conservazione della identità etnica, culturale, linguistica, che sta a cuore ai sacerdoti ed alla comunità slovena» e che il 25 marzo 1976 ha emesso un decreto con cui viene consentito nell'ambito della Sua Arcidiocesi l'uso della lingua slovena nella Liturgia.

In quest'ampia e comune direttrice intesa a favorire uno sviluppo armonico della comunità slovena della Provincia di Udine, diverse Amministrazioni locali traducono in concreto la volontà di riconoscere pienamente i diritti nazionali della minoranza slovena. Ad esempio il Consiglio comunale di Grimacco il 10 luglio 1977 si è espresso unanimamente affinché «sia il Parlamento che il Consiglio regionale del Friuli-Venezia Giulia provvedano anche nell'ambito di un'apposita legge di tutela del gruppo etnico sloveno ad attuare tutte quelle misure previste dal Trattato di Osimo che permettano un corretto sviluppo sia sociale che economico della nostra Regione ed in particolare del nostro Comune. In questo contesto è anche necessario che giunga a giusta soluzione l'esigenza dell'insegnamento della lingua slovena».

Gli impegni assunti nei confronti della comunità slovena devono quindi essere quanto prima realizzati dal Parlamento e dal Governo, dalla Re-

gione Friuli-Venezia Giulia e dagli Enti locali interessati.

La Presidenza del Consiglio dei ministri è certamente al corrente delle legittime aspettative degli sloveni in Italia, i quali hanno presentato numerose richieste concrete di tutela dei diritti nazionali e socio-economici anche attraverso l'illustrazione per iscritto.

Diversi progetti di legge per la soluzione globale dei problemi della minoranza nazionale slovena sono stati posti all'attenzione del Parlamento da parte dei parlamentari del PCI e del PSI, nonché ai sensi dell'articolo 50 della Costituzione, Slovenska skupnost-Unione slovena.

Una proposta in questo senso è stata formulata anche dalla Slovenska kulturno - gospodarska zveza - Unione culturale economica slovena.

Tutte queste proposte mirano ad un riconoscimento formale e totale della comunità nazionale slovena, quale soggetto di diritto, tutelato a norma dell'articolo 6 della Costituzione, nonché alla garanzia della sua esistenza e dello sviluppo delle sue attività.

Le proposte riflettono le necessità di carattere essenziale della minoranza slovena e precisamente: la estensione della tutela a tutto il territorio dove vivono gli sloveni, cioè alle province di Trieste, Gorizia e Udine; il riconoscimento a pieno titolo dell'uso della lingua slovena in tutte e tre le Province; lo sviluppo culturale; la tutela del patrimonio storico ed artistico, delle tradizioni popolari e degli scambi culturali; l'eliminazione delle leggi fasciste, che attennero alla identità etnica della minoranza nazionale; la piena soluzione dei molteplici problemi della scuola slovena tuttora aperti, la sua autonomia e la disponibilità di scuole e di ogni ordine e grado; la soluzione dei problemi delle istituzioni e associazioni culturali, ricreative, economiche, sociali, sportive ed altre, nonché la loro tutela e le necessarie garanzie per la loro attività; la assicurazione di un'equa presenza di personale sloveno nel pubblico impiego; la tutela degli interessi nazionali della minoranza slovena nella programmazione socio-economica e nella pianificazione urbanistica e la valorizzazione delle iniziative socio-economiche della minoranza stessa; la disponibilità e l'autonomia direzionale ed amministrativa dei mezzi di informazione in lingua slovena.

Riteniamo che a tali necessità deve essere data tempestivamente una adeguata risposta.

Particolare menzione va fatta a questo punto in relazione alla necessità di assicurare la ricomposizione del tessuto etnico-sociale ed il recupero del patrimonio storico culturale e linguistico delle popolazioni slovene della località terminate della Provincia di Udine.

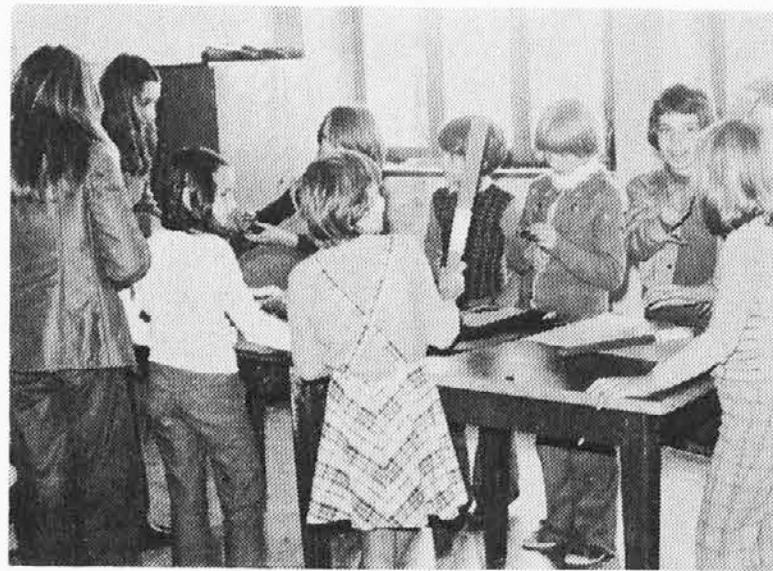
Infine chiediamo che:

1) il Governo d'intesa con le Presidenze delle due camere prenda l'iniziativa di predisporre la costituzione di un'apposita Commissione, che esamini i progetti di legge ed affronti tutti i problemi relativi alla tutela globale della minoranza nazionale slovena che vive nel Friuli-Venezia Giulia.

2) in ogni caso, nell'affrontare di questa tematica, sia assicurata una attiva partecipazione dei rappresentanti politici, economici e culturali della minoranza stessa;

3) la legge di tutela globale della minoranza e gli altri provvedimenti connessi siano approvati entro il termine stabilito per la realizzazione degli impegni contenuti nel Trattato di Osimo, e precisamente entro il 3 ottobre 1978.

Signor Presidente,
non abbiamo voluto esporLe nei dettagli la tematica della minoranza slovena, anche perché sappiamo che Lei è al corrente della complessità dei problemi menzionati. Siamo persuasi che con la Sua esperienza, capacità e sensibilità vorrà affrontare quanto prima con fermezza i problemi tuttora aperti della minoranza nazionale slovena in Italia, che a più di trent'anni della fine della guerra, si sente in pieno diritto di ottenere finalmente quanto disposto dalla Costituzione Repubblicana, sorta dalla tenace azione antifascista, dalla lotta di liberazione e dalla Resistenza, in cui gli sloveni dettero un inestimabile contributo, sacrificandosi al massimo per conquistare un avvenire giusto e migliore per tutte le popolazioni di questa parte d'Europa.

Mlada brieza 1975

**Centro Studi Nediža - Študijski center Nediža
S. Pietro al Natisone - Špietar**

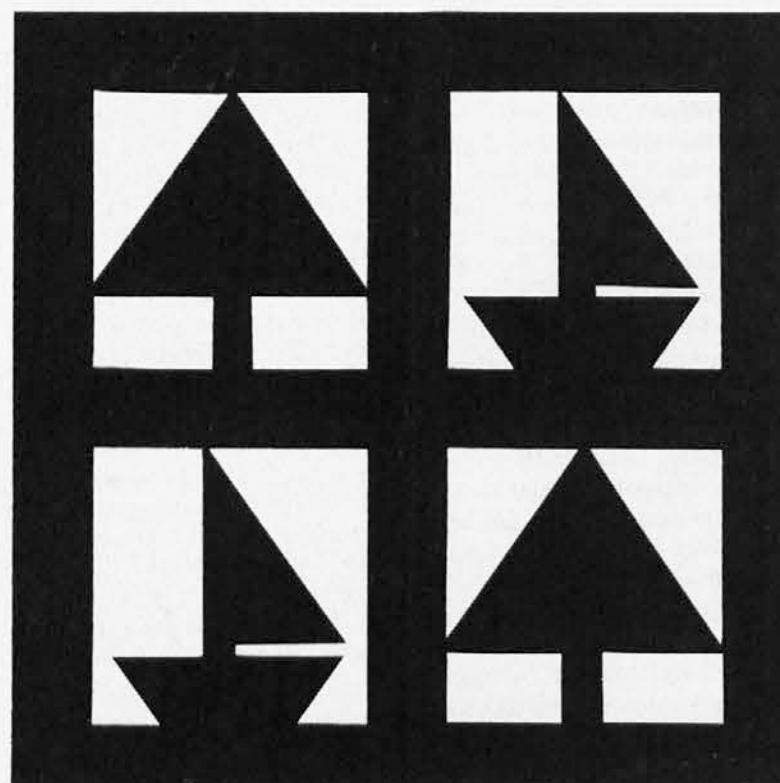
In collaborazione con le associazioni culturali della Slavia italiana - S sodelovanjem beneških kulturnih društev

**Soggiorno culturale-ricreativo per ragazzi
Kulturno-rekreacijsko letovanje**

MLADA BRIEZA

Tribil Inferiore-Stregna-Dol. Tarbij-Srednje

**dal 18 al 27 agosto
od 18. do 27. avgusta**

BARČICA MOJA

Debeli rtič pri Kopru-Capodistria

In collaborazione con la Croce Rossa della Slovenia
S sodelovanjem Rdečega križa Slovenije

**dal 27 agosto al 10 settembre
od 27. avgusta do 10. septembra**

Kulturno-rekreacijsko letovanje za naše otroke

Študijski center «Nediža» iz Špetra organizira v sodelovanju z drugimi beneškimi kulturnimi društvji že četrto kulturno-rekreacijsko letovanje v hribih Benečije pod imenom «Mlada brieza».

Kakor lansko leto, je tudi letos letovanje v Dolenjem Trbilju, in bo prvič sledilo bivanje na morju, ki so mu dali ime «Barčica moja».

«Mlada brieza» se je začela 18. in se bo zaključila 27. avgusta nakar bodo otroci takoj odpotovali k morju, v Debeli Rtič, blizu Ankara na Istri. Tu se bodo zadržali do 10. septembra.

Za letošnjo «Mlado briezo» se je prijavilo veliko število otrok.

Kulturna letovanja za otroke je študijski center »Nediža« vključil v svoje programe že septembra 1974, ko se je k letovanju prijavilo 28 otrok od 6. do 15. leta starosti.

Prvo letovanje je trajalo 6 dni, odyjalo pa se je v prostorih hotela v Dolenjem Trbilju (občina Srednje). Program letovanja je obsegal lekcije slovenskega knjižnega jezika, petje domačih narečnih pesmi, likovno izražanje in druge dejavnosti, usmerjene k odkrivanju in globljemu spoznavanju okolja.

**Soggiorno culturale
ricreativo
per i nostri ragazzi**

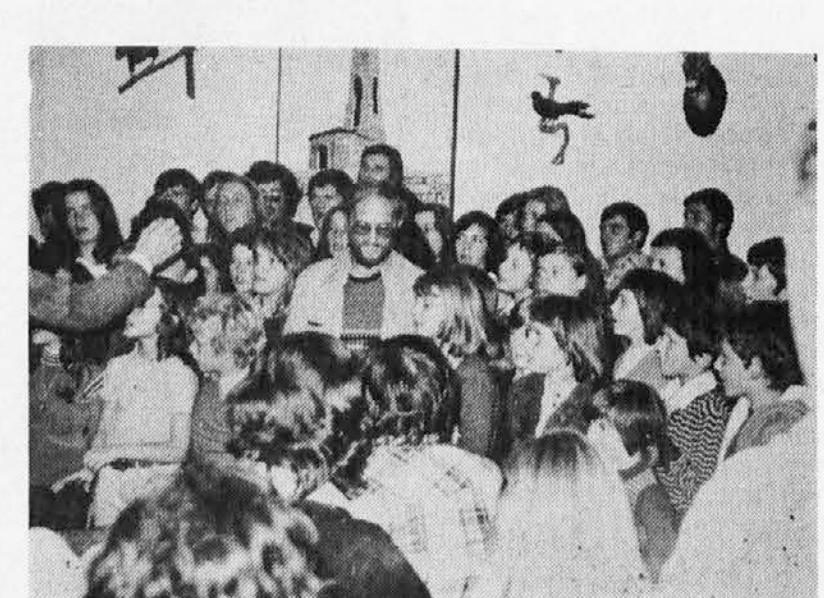
molti dei quali provenienti dai paesi della nostra montagna.

Dal punto di vista logistico il corso di Matajur evidenzia problemi alquanto difficili, per cui la «Mlada brieza» dell'anno scorso doveva spostarsi nuovamente a Tribil inferiore, dove gli organizzatori utilizzarono l'albergo, una casa presa in affitto, alcune camere e stanze delle case in paese, un accampamento di tende in un prato sopra il paese (Kaluž).

Quest'anno le tende sono state sostituite con le roulotte.

Sempre maggior successo della «Mlada brieza» è dovuto allo spirito di abnegazione e di sacrificio di alcune giovani maestre, studentesse e al gruppo di giovani di S. Pietro al Natisone, nonché alcuni giovani di Trieste che hanno svolto il loro lavoro con molta serietà e dedizione.

A tutti i ragazzi della Slavia friulana che partecipano al corso di «Mlada brieza» e che proseguiranno il soggiorno marino con «Barčica moja», auguriamo un buon soggiorno, agli organizzatori, agli insegnanti e a tutto il personale di assistenza buon successo nel loro nobile lavoro.

Otroci iz «Mlade brieza» 1975

**BERITE IN ŠIRITE
"NOVI MATAJUR,"**

Ljepa je nediska dolina kjer naša pesem odmeva

Pustimo Črni vrh in njega dobre ljudi in obarnimo se spet po dugi cesti u dolino. Ko pa se varnemo spet u Podvršč, ne gremo čez željezni muost do Loga, pač pa se spustimo ob drugem bregu Nedije po asfaltni cesti pruoči Ščiglam. Še pred vasjo, je pru ob Nediji, na čudovitem kraju ljepa velika hiša, ki je še do nedavno služila za oštarijo. Tale oštarija je zaslovela po celi deželi, in so vedeni zanjo celuo u rimskem parlamentu. U njej se je narvič prepevalo naše lepe pesmi, ker se je tu učiu tudi pevski zbor «Nediski puobi». To oštarijo so ble oblasti zaparle za več kot mesec dni. Prouti temu zapartju so bla protestirala usa kulturna društva Benečije in usa stvar se je srečno končala pred videnškim sodiščem. Sada je oštarija spet zaparta, a jo je ob svoji voji zaparla sama gospodinja. Škoda, da ne odnašajo vič od tu valovi Nedije u dolino melodij naših pesmi. Troštamo se da jo, bo kdo spet odparu, da se bo tu spet obnovilo veselo in živahno življenje.

Tudi če nisi dobil notar «Nediskih puobi», si zmjeraj ušafu kajšnega, ki ti jo je zapeu. Poslušu si lahko tajne pesmi, da jih ne čuješ več nikjer.

Pisajte nam in povejte, če ste še kje slišali to pjesem, ki jo je zapeu Silvio Mucig iz Tarčeta u oštariju u Ščiglam nekaj dni prej, ko jo je gospodinja zaparla. Pesem se glasi:

Pokoncu, pokoncu, zaspanci! in h nebu sklenite roke

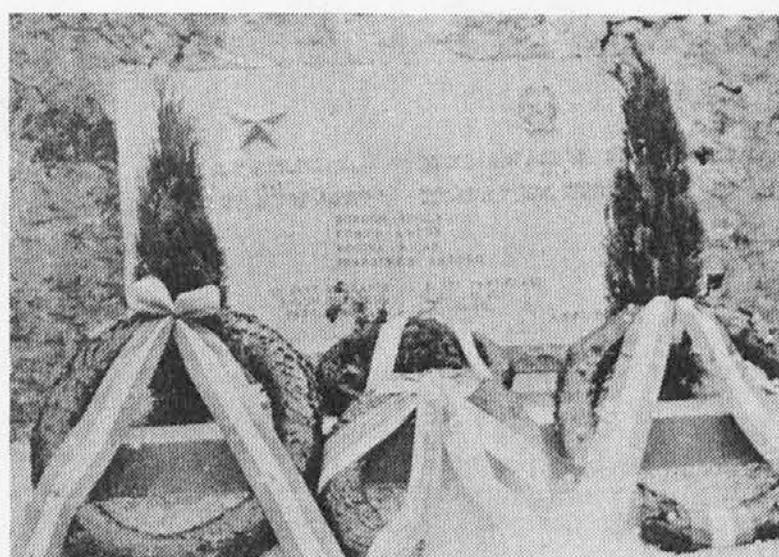
*pod nebam pojejo škrjanci,
pa močnik na mizi kadi se.
Pod mizo pa mačka čepi,
po jedi na delo mudi se,
Bog vari pridne ljudi,
kakor smo mi!*

Mucig nam je zapeu štikljec druge pesmi, ki pravi:
*Se ljepo je veselje,
kjer kuha jo zelje,
se ljepše bi bluo,
če bi kuhal mesuo.*

Iz Ščigla se žalostno pomaknemo proti Lazicu, ker nam je gospodinja Elda povetala, da bo pustila oštarijo. Ko pridemo u Lazic, je naša dužnost, da gremo na britof, kjer počiva an velik mož naših dolin, velik borec za naše pravice. To je Anton Cuffolo, odnosno Kaplan Martin Čedermac, o katerem je napisu tako lep roman velik slovenski pisatelj, pokojni France Bevk. Cuffolo je bil doma iz Platišča, a je več let služboval kot duhovnik u teli naši nediski vasici. Ko je umar, je želel biti pokopan u zemlji, ki je bila priča njega boja za naše slovenske pravice, ki je bila priča njegovih žalostnih in veselih dni, med ljudmi, ki jih je nadvse ljubu.

Cuffolo nam je zapustu dnevnik, ki ga je pisu pod fašizmom in med narodnoosvobodilno borbo. To je za nas dragocen dokument. Cuffolo nam je zapustu tudi ljubezan do našega jezika in do naše zemje. Zapustu nam je tudi duh bojevnika in nauk, kakuo se je trjeba borit za svoje pravice.

(*Nadaljevanje prihodnjic*)

Spomenik padlim partizanom pri Sv. Stobranku

PODBONESEC Zaslužek naših davkoplakevalcev

Nadaljujemo z objavo seznama tistih, ki so za leto 1974 prijavili dohodke od mešterja (aziende) v občini Podbonec.

Adriano Cencig 571 taužent 928 lir, Alessandro Cencig 502 taužent 750 lir, Emilio Cencig 1 milijon 403 taužent 417 lir, Ferruccio Cencig 2 milijona 900 taužent, Giuseppe Cencig 91 taužent, Paolo Pio Cencig in Elvira Cedramas 2 milijona 444 taužent 400 lir, Pio Cencig 1 milijon 700 taužent, Umberto Cencig 984 taužent 839 lir, Antonio Cernoia in Oneglia Bertolotti 634 taužent 709 lir, Armando Cernoia 1 milijon 447 taužent 941 lir, Carlo Cernoia 1 milijon 254 taužent, Vittorio Cernoia in Onelia Cernoia 363 taužent 180 lir, Tullio Chiabudini 50 taužent 600 lir, Ada Comognaro 116 taužent 200 lir, Elio Costaperaria 2 milijona 494 taužent 822 lir, Luciano Costaperaria 1 milijon 581 taužent 114 lir, Gino Crast i milijon 503 taužent 792 lir, Adelia Crucil 101 taužent 6 lir, Giuseppe Crucil 2 milijona 863 taužent 134 lir, Graziano Crucil 2 milijona 867 taužent 119 lir, Luciano Crucil 2 milijona 799 taužent 784 lir, Mario Attilio Crucil 2 milijona 779 taužent 341 lir, Renato Crucil 1 milijon 477 taužent 456 lir, Renato Crucil 2 milijona 221 taužent 811 lir, Angelo Cucovaz in Pierina Crucil 641 taužent 50 lir, Claudio Domenis 374 taužent 880 lir, Dante Domenis 3 milijone 164 taužent 538 lir, Giuseppe Domenis 291 taužent 620 lir, Mario Domenis 2 milijona 52 taužent 286 lir, Luigi Dorbolò 1 milijon 633 taužent 684 lir, Valentino Dorbolò 147 taužent, Giuseppe Guba-

DREKA Demografsko gibanje u ljetu 1976

Na 31. decembra 1975 je živilo u Dreki 505 ljudi, 252 moških in 253 žensk. Na dan 31. decembra 1976 pa jih je živilo 483, moških 240, žensk 243.

Rojeni 1976. ljeta

Zufferli Chiara, Cicigoi Daniele, Tomasetig Elisa in Tomasetig Maruska. Trije otroci so se rodili po svetu: Cicigoi Marianna, Bordon Davide in Cicigoi Sonja.

Poročili so se:

Cicigoi Gino in Cicigoi Gabriella (Dreka); Tosolini Daniele (Videm) in Trusgnach Daniela (Dreka); Rucchin Silvano in Gus Anna Maria (Dreka); Tomasetig Ernesto (Dreka) in Usai Luciana (Sardegna); Bergnach Mario (Dreka) in Clodig Maria (Grmek); Trusgnach Bruno (Dreka) in Bortolussi Claudia (Pordenon); Cicigoi Mario (Dreka) in Massimillo Ida (Sicilija); Sauli Maurizio (Dreka) in Chiabai Silvana (Srednje); Qualizza Pietro (Sv. Lenart) in Trinco Patrizia (Dreka).

Umarli 1976

Tomasetig Angiolina iz Brjega, Trusgnach Umberto iz Petarniela, Namor Ferdi-

nando iz Trinka, Zuodar Lujia iz Krasa, Ruttar Vittorio iz Brjega, Tomasetig Mario iz Debenjega, Trusgnach Rosalia iz Brjega in Floreancig Giovanni iz Debenjega.

So šli iz komuna

Drescig Amilcare (u Cedad); Bergnach Mario (u Grmek); Trusgnach Bruno (u Pordenon); družina Craich Norma (u Sv. Lenart); družina Trinco Bruna (u Maiano); družina Tomasetig Rino (u Fojdo); družina Tomasetig Gianni (u Cedad); družina Zufferli Rosina (u Cedad); Trinco Patrizia (u Sv. Lenart).

So paršli u naš komun

Simonelig Egidio (iz Kanade), Usai Luciana (iz Sardenje), Ferruccio Ennio (iz Kampanie), Chiabai Silvana (iz Srednjega), Cicigoi Umberto (iz Vidma).

SREDNJE

Tri bratje iz Podrednjega dobili na vlačenju varce u Petjagu

Na festivalu Dela in Unità u Petjagu, ki je bilu od petka 5. do nedelje 7. avgusta, so imeli u programu tudi ljudske igre (giochi popolari). Med drugim so ulekli tudi varco. Zbrali so se trije sudatje, pruoti trem bratram iz Podrednjega. Udobili so bratje Martinig: Dario, Danilo in Adriano. Za ion so odnesli lepo botiljko vodke. Adan od njih je jau:

«Kadar sem zvjetu, da se gre za vodko, bi biu pouljeku tudi baka!»

Za smeh in dobro voljo

Mlad mož vpraša svojo ženo:
— Koliko moških si imela rada prej kot mene?
Ona molči. Pol ure molči.
Mož se v mislih krega sam s sabo. Tambur! Kaj takega bi je ne smel vprašati. Lepo, čedno se ji približa in pravi:
— Si užaljena?
— Ne, ne! Štejem počasi!

PIŠE PETAR MATAJURAC

I. Famoštri in druge zgodbe u Sv. Lenartu

Sv. Lenart je adna od najem u Cedad, kadar so muorale iti dol še po drugih opravilih.

Par starim so spadale pod to faro kaplaniye iz Kravarja, Kosce, Sv. Pavla, Gorenjega Tarbja, Ljes in Topolovega.

Famoštar iz Podutane je imeu pravico pobjerat beranjo po usjeh kaplaniyah, ki so donas postale župnije (parrocchie) in — sevjeda — tudi po usjeh vaseh Sv. Lenarta.

U fari Sv. Lenarta so bližnjem u Cedad, kadar so muorale iti dol še po drugih opravilih.

so se rade hodile spovedati h njemu u Cedad, kadar so muorale iti dol še po drugih opravilih.

Ne vjem lepou, kduo od teh imenitnih moži je biu za famoštra, kadar se je zgodilo tuo, kar vam želim sada povjetat. Zdi pa se mi lepou, da je biu Gorenščak. O njem vemo, da ni biu samuo dobr pridgovac. Njega modruost je pokazu tudi u sadjarstvu.

Učiu je kumete, kakuo se muora djelat, da se pardjela dobro an lepou sadje.

Njega vart, ki ga je imeu blizu faruža, je biu za uzgled usem tistim, ki so imjeli dobro voljo, ki so željeli se nekaj naučit.

Njekoga ljeta je pardjelu takuo lepe, zdrave an debele brieskeve, da so ble pravi čudež. Usi so jih hodil gledat in ga pouprasevat, kakuo je mo-

gu ustvarit tako čudo. On je biu ponosan. Imeu je navado, da se je rad potoku z objema rokama po debelim trebuhu, potle je pokazu na glavo in modro jau: «Trjeba je nucat glavo!»

Natuo jum je pa povjedu, kakuo muorajo djelat, te čejo pardiela, ne samuo lepe brieskeve, pač pa tudi jabuke, hruške, čerešnje in drugo sadje.

Adni so ga bugali, drugi pa ne. Adni so željeli sami pardjela tajšno sadje ku on, drugi pa so mislili, da je buojs ne nucat glave, da je buojs ne martrat, da je narbij praktično pobrat njega sadje. Takuo je sklenila skupina, kompania puobu.

Njeko saboto ponoč, so mu ukradli brieskeve.

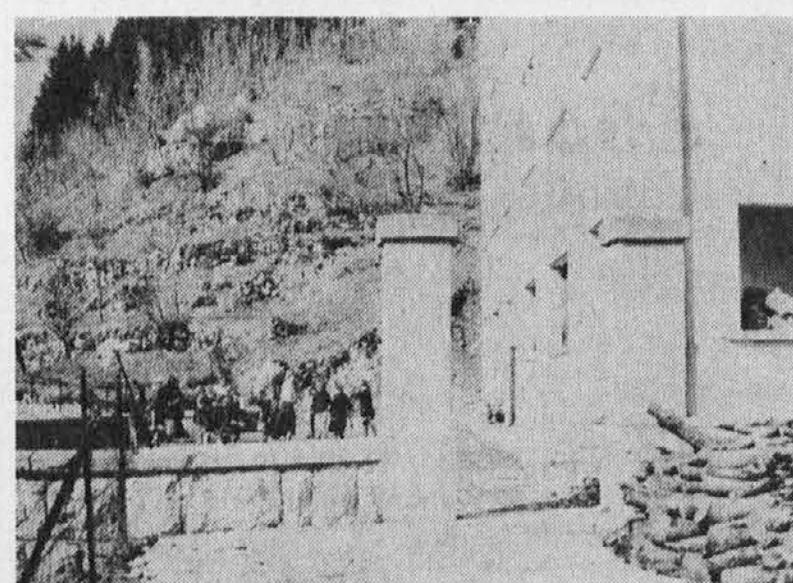
(Nadaljevanje prihodnjic)

Dva fanta iz Ruonca sta se za letošnji pust preobleka v zdravnika. Kaj so pomagali njih recepti, bo lahko povedala za drugi pust mlada in lepa ženska, ki jo vidimo na sliki in sta jo «zdravila»

V ČRNEM VRHU SO POSTROJILI ŠOLO

U Črnem vrhu je biu lanski potres hudo poškodoval tudi šolo. Otroci so se moralni učiti u «roulotah», če so hoteli zaključiti lansko šolsko leto.

Popravljenja šola v Črnom vrhu

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

SOVODNJE

Šindaka bojo sodili, zak je previč djelu

Današnji dan se gajajo rjes čudne reči. Ljudem se ne da djelat, rajš pohajajo. Brez djela čejo lepou živjet, magar se vozit u luksuznih automobileh, čeglih benzina puno košta.

«Djelo ni maj obednega opitalo!» pravijo modrijani, ki jim djelo smardi. Tale njih pregovor pa ne velja za use. Zgleda, da je sovodenjskega šindaka, mladega Petra Zuanella pru djelo opitalo, če je rjes, da go bojo tožili, zak je previč djelu. Tisti, ki jim djelo smardi, kadar ušafajo norca, da previč djela, ga spravijo pred sodišče. Kam pridemo po te li poti?

Pustimo norcje na stran in uprašajmo se, kaj obtožujejo našega šindaka? Kaj je takuo hudega naredu? Tožijo ga, da je po potresu djelu za komun in obdaržu službo, pod podjetjem (ditto), ki je prej djelu.

Njekšan je pošju na sodišče skrivno, anonimno pi smo in ga ovadu, ne da bi se podpisu.

Naj živi kuraž!

Mi ne mislimo branit obednega. Resnica naj pride na dan, na luč. Pru pa je, da postavimo usedno nekaj uprašjan:

Kduo more mjerit ure našim šindakam, ki muorajo biti na razpolago (disposizione) ljudem v usakem momentu, ponoči in podnev?

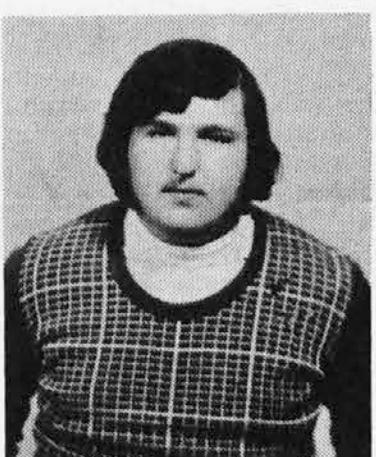
Njih djelo in odgovornost sta se še povečala, posebno po potresu.

Al se more tožit človeka, ki napravi posebne (strordinarie) ure, da pomaga svojim ljudem?

Jasno je, da mu jo je sedanjemu šindaku nakuhu kajšan tajšan, ki ne more pozabiti, kuo je bla sladka oblast in se sada jezi nad Zuanello, ki je nosilec nove oblasti.

Učasih se je gledalo na velike grjehe drugih šindakov z makroskopijem in se jih ni videlo. Sada se gleda na nove šindake z mikroskopijem in se lahko vidi grjehe tudi tam, kjer jih ni.

Na usako vižo nam ne tiče nam sodit, smo pa radovjedni, kakuo bojo sodili drugi.

Šindak Petar Zuanella

MASERA NAŠI NOVIČI

Srečna zgledata noviča Dus Valentin in Secli Marija iz Mašer. Voščimo jima, da bi bila zmjeraj tako srečna

KRATKE IZ MATAJURJA

Dne 4. septembra bo na Matajurju «Gorski praznik» (Festa della montagna), ki ga organizirajo Čedajci.

Cerkvi Odrešenika na vrhu Matajurja je postrojena. Odpalri jo bojo 25. septembra an bo za to parložnost gor velik praznik.

Hotel «Rifugio» je zameniu gospodarja. Do sada ga je imjela u rokah (na fitu) družina iz Saržente, od sada naprej pa ga bo imjela družina iz Mašer.

Lahko bojo klienti posluženi tudi u slovenskem jeziku.

«Rifugio» je last od C.A.I. u Čedadu.

ŠPETER

AZLA PO RADIU

U torak, 9. avgusta, ob približno 14,30 popadan smo poslušal po radiu iz Trsta rjes lepo oddajo (trasmission) o Ažli.

Ceglih je bla oddaja namenjena Furlanom, smo jo tud mi radi poslušal, saj so sodeloval z njo sami domaćini in poslušal smo domačo muziko od naših pridnih godcu iz Ažle.

Najprej je prof. Firmino Marinig lepou povjednu našem slovenskem dialektru štorjo od Ažle, od stuo an stu ljet nazaj, do današnjih dni. Potle je buj podrobno guoriu po laško naš domaćin Giuliano Troppina. U oddaji so nastopili še drugi domaćini:

Gospod Gujon iz Matajura, Paolo Petricig, Nino Specogna, tri asistentke: Totolo, Bernardis in Sittaro.

Med enim posegom (interventom) in drugim, se je slišala muzika iz ramonik Misana Elisea in Fabia Cicconija. Pevski zbor (coro) Pod lipu iz Barnasa pa je zapeu pjesem «Narljeuša je nedška fara».

Zaključila je gospodična Cumini, ki je recitirala po slovensko in furlanskem prevedu našo znano pesem «Oj božime».

To oddajo (tražmision) je poslušalo puno Furlanov in Slovencev in šele usi govorijo o nji, da je bla ljepa.

Oddajo, ki se imenuje «Crint pais» (Iščemo vas) sta parpravla novinarja Ottorino Burelli in Alviero Negro.

Bi bluo lepou, da bi se napravili tajšni tražmisioni še za druge naše vasi, da bi Lahi spoznali našo štorjo in naše življenje.

PRAZNKI IN ŠAGRE PO NAŠIH DOLINAH

FESTIVAL «UNITÀ» IN «DELA» V PETJAGU

Od petka 5. do nedelje 7. avgusta smo imeli u naših dolinah kar tri praznike ali šagre.

Festival «Unità» in «Dela» v Petjagu, ki so ga organizirali mladi komunisti iz naših dolin, je traju tri dni. Festival je bila pomembna (important) politična mani-

feštacion za use naše demokratične ljudi, za Slovence, kakor je bio festival «Avanti» u Sv. Lenartu, na katerem je govoril o slovenskih problemih prof. Viljem Černo.

Na vseh treh dneh festivala u Petjagu je bila prisotna slovenska problemaтика in slovenska kultura. Nastopili so beneški harmonikarji, pevski zbor «Pod lipu» iz Barnasa, pevca Keko in Ana, ansambel «Base Q» in «SSS», Beneško gledališče s Predanovo farso in drugi.

Interesantna je bila fotografiska razstava (mostra) o lanskem potresu u nediskih dolinah in razstava del domačih slikarjev.

Vsi plakati (manifesti) in letaki (volantini), ki so oznanjeval festival in njega program, so bili napisani u dveh jezikih, v slovenščini in italijanščini. Organizatorji pravijo, da je imeu festival velik uspeh (sučeš).

LJEGA ŠAGRA OB NEDIŽI U BARNASU

Tudi u Dolenjem Barnasu so ljetos praznovali tri dni: 5. 6. in 7. avgusta. Ljep kraj, dobra organizacija in ljepura je partognila na barnaško šagro na taužente ljudi. Posebno zanimanje je vzbuđiu pohod (marcialonga) po šestih znanih cerkvah naših dolin. Za pohod se je upisalo nad 200 ljudi. Parvi se je klasificiru Alberto Dobrolò iz Špetra, druga Dorina Boscolo iz Venezie (Benetke) in trečji znani alpinist, agronom dr. Renato Qualizza iz Barnasa.

GRMEK

SESTA ALPINSKA «STAFETA» U KLODIČU

Organizirana od Čedajske sekcije A.N.A. se je vršila u nedeljo, 7. avgusta u Klodiču 6. »stafeta».

MACCHINE CALCOLATRICI MACCHINE PER SCRIVERE

e ogni altra attrezzatura per ufficio

- Sconti speciali a scuole e studenti
- Vendita ingrosso e minuto
- Assistenza

Ese Bi

CIVIDALE - ČEDAD

Stretta B. De Rubeis 15/17 - Tel. 73432

RAČUNSKI STROJI STROJI ZA TIPKANJE

in vse druge potrebščine za urad

- Posebni popusti za šole in študente
- Prodaja na drobno in debelo
- Tehnična pomoč

spet oživjela, kot u starih časih. Lepo je bilo in domaćini se že troštajo, da se bo veselica ponovila tudi hujetu.

SREDNJE

SAGRA TUDI U GORENJEM TARBUJU

Od petka do nedelje 7. avgusta so organizirali tudi mladinci iz Gorenjega Tarbja svojo ljetno tradicionalno šagro s plesom. Na šagri so imeli tudi igre, med drugim tekmo (garo) paštešute.

Lepo je bluo videti, kakuo so jo basali. Parvi jo je pojedu Giovanni Bergnach iz Poljice.

BARDO

USLUŽBENCI 41 PODRUŽNIC BANCHE D'ITALIA PRISPEVALI STO MILIJONOV ZA MENZO IN REKREACIJSKI DOM

Koncem meseca julija so dogradili v Teru rekreacijski center za mladino, kjer se bo mogel vršiti tudi posolski pouk in tudi druge dejavnosti. Služil bo pa tudi, in to že sedaj, za menzo, za kar je bil prvotno namenjen. Zgradba je namreč vodnjena, vodnjena in moderna (antisismica), stala pa je več kot sto milijonov lir. To vso to je zbralo 41 podružnic (filial) Banche d'Italia, ki so na ta način hotele pomagati mladini v potresenih krajih.

Ob otvoritvi tega važnega objekta so bili navzoči ne samo zastopniki domaćih komunskih oblasti, ampak tudi direktor videmske filiale dr. Elio Lo Masto, videmski prefekt Spaziante, videmski župan Candolini predsednik deželnega Odbora Comelli, ki je imel tudi kratek nagovor in druge višoke osebnosti, med njimi tudi general Rossi. Zupan Sergio Sinicco se je vsem zahvalil s prisrčnimi besedami za to plemenito gesto.